

szívből tud imádkozni és nem gyász-szolgáltatást végez. Alkalomadtán majd visszatérek még a keresztény temetés méltó végzésének szempontjaira, most befejezésül csak egy ellenpéldát idézek. Az akkoriban aktív lelkipásztor, ma még aktívabb szerzetes negyedszázaddal ezelőtt a Hittudományi Akadémia kispapjainak nagy hangon, tele fölényvel magyarázta, miként építi le, küldi el azokat az embereket, akik katolikusnak keresztelt, ám nem gyakorlóként elhalálozott hozzátartozóik számára tőle egyházi temetést merészelnék kérni. „Csak nem fogok téblábolni fekete palástban egy vadidegen koporsója előtt?!” – toldotta meg büszkén, s közben eszébe nem jutott volna, hogy ezzel a magatartásával megtagadta a lelki jócselekedetek egyikét, a felebarátért végzendő imádság szolgálatát. Mellesleg, a felebaráti testi jócselekedetek közé az ószövetségi időktől kezdve odatartozik a holtak eltemetése.

Török József

* * *

Kántorteendők – A mise énekrendje II.

A Credo: A kereszténység minden régi rítusára érvényes az az alapelv, hogy semmit sem *mondunk* közösen. Ami közös, azt énekeljük vagy legalábbis recitáljuk, mert az teszi formálttá, a közösség által „fölvállalttá” a szöveget. A Credot is a legrégebb időben recitálták (mint ez megmaradt a milánói liturgiában, lásd ÉE 441–442.), később énekeltek (egyetlen eredeti római dallama: Liber Usualis I. Credo).

Sajnos manapság ritkaság a recitált Credo. Legalább az ünnepi misékbe vissza kellene vezetnünk. A III. Credo igen késői szerzemény; bár értéke nem éri el a milánói és az I. római Credót, nemzetközi ismertsége miatt (és a liturgikus konstitúció 54. pontja értelmében) meg kell tanítani a hívőknek.

Az oratio fidelium: A „hívek imádságát” a II. Vatikáni Zsinat utáni reformok vezették be a liturgiába. Egyes liturgiákban valóban állt e helyen könyörgő litánia (ekténia). Ennek megfelelően előadásának az ún. Mindenszentek litániája zárószakaszának megfelelően kellene történnie, váltakozva előénekes(ek) és a közösség között.

Az offertórium: A felajánlási cselekmény (adományok összegyűjtése, kenyér és bor oltárra helyezése és megtömjénezése) kísérő éneke. Nyilván e felajánlási cselekmény elsatnyulása miatt az új római misekönyv nem ragaszkodik hozzá. Megengedi éneklését, de engedi helyettesítését vagy elhagyását is. Az átlagos miserendben ez az a hely, ahol egy kórus-motettát vagy egy gyülekezeti népéneket könnyen elhelyezhetünk, különösen, ha a cselekményt nem elkapkodva végzik. Igen kényes kérdés azonban a motetta vagy a népének kiválasztása. Az évközi időben a „tematikus énekek” (ÉE 188–210) vagy a miseénekek felajánlási versszakai vehetők számításba, a jeles liturgikus időszakokban az ott közölt énekkészlet alkalmas darabjai, legalább két versszakkal.

A Sanctus: A prefáció válasza, s így igazában *egyetlen Sanctus-dallam* illik ide (akár egész évben, ugyanúgy állandó dallamon, mint a Miatyánk): az ÉE 446=448. A misekönyv azonban engedélyez más Sanctusokat is, mégpedig a közösség énekével vagy a szköla és a közösség váltakozásával. Elsősorban a latin és magyar gregorián dallamok ajánlhatók, néha esetleg többszólamú Sanctus (de ebben alig megoldható a közösség bekapcsolása). A „komponált” népordináriumokat e célra nem tudjuk ajánlani (vagy nem alkalmasak közös éneklésre, vagy kritikán aluli színvonalúak). A SANCTUS NEM HELYETTESÍTHETŐ MÁS ÉNEKKEL (pl. miseének „Sanctus-versszakával”)!

Az elevációs (úrfelmutatósi) ének: A legrégebb magyar nyelvű énekek közé tartozik a Nádor-kódex elevációs éneke (Üdvözlégy, üdvösséges ostyá). Bár a reform-liturgia azt kívánja, hogy az úrfelmutató után a kánon folytatódjék, sok helyen a pap megengedi, hogy a „Halálotat hirdetjük” hitvallást a nép egy rövid népének-versszakkal egészítse ki (pl. ÉE 159, 161, 162, 164, 176–178).

Az Agnus: A kenyértörés éneke (confractorium). Eredetileg litánia-befejezés, ennek megfelelően eredeti dallama az ÉE 460–461, de szintén litánia-részlet a milánói 487. Egyébként a Sanctusnál mondtak érvényesek e tételre is.

A kommúnió: Az ősegyházban a kommúnió állandó volt, a 33. zsolttár a „Gustate et videte” (Ízleljétek és lássátok) refrénnel. Más régi liturgiák (pl. keletiek) emellett még 2–3 további kommúniót váltogattak az év folyamán (pl. 33/148. zsolttár). A római egyházban azonban az 5. század után kiépült a kommúniók egész éves rendje, melyben a kommúniók általában nem közvetlenül az áldozásról szólnak, hanem az áldozás pillanatában akarnak egy fontos gondolatot, vágyakozást, fohászkodást az áldozók szívébe sugallani. A kommúnió a mise énekkönyvének elhagyhatatlan darabja, így ha nem énekelik, fel kell olvasni. Minden tekintetben az introitusnál írtak érvényesek reá is. A főbb lehetőségek:

1. Latin (vagy magyarra fordított) kommúnió a Graduale Romanumból kórossal (szkölával), sőt esetleg csak szölistával vagy a kántorral. Megjegyzendő, hogy mivel az emberek többsége szívesen járul csendben áldozáshoz, az áldozás közben joga-módja van a szkölának (kórusnak) egyedül is énekelni, s a hívők ismét bekapcsolhatók a közös hálaadási énekbe.
2. Magyar kommúnió az ÉE leszűkített számú készletéből
3. E készlet tovább szűkíthető egy-egy időszakban állandó tételre (esetleg ehhez zsolttárszerűként recitálva a napi kommúnió szövegét)
4. Ha a kommúniót népénekekkel helyettesítjük, a kántor a hangnemhez illő tónussal eléje recitálhatja az elhagyott kommúnió-szöveget. Ez lélektanilag annál is megfelelőbb, mert a szent szöveg így éppen azokban a másodpercekben hangzik el, amikor a nép a pap áldozása közben még helyén térdelve csendben várakozik.

Az áldozási és hálaadási ének: A pap, a ministránsok, a kórus és a hívek áldozása valamint a hálaadás alatt szinte minden misében marad idő arra, hogy a kommúnió mellett egy, vagy akár két további ének (népének és/vagy

egy rövidebb motetta) is elhangozzék. A két vagy három tétel sorrendje függ a körülményektől, de legtermészetesebb, ha a pap áldozása közben s még rövid ideig utána a kommúnió hangzik, utána az áldozási népének (ezalatt áldozik a kórus), majd hálaadás közben a motetta. De elképzelhető az is, hogy a kórus rögtön a pap után áldozik, s ezalatt van népének, majd a hívek áldozása közben hangzik el a kommúnió. Ha hosszabb kommúniót éneklünk, utána csak egy népénekre marad idő, melynek utolsó versszakai már a hálaadás nyugalalmában hangzanak.

Az áldozási népének választható a hagyományos oltáriszentségek közül, de az ünnepi liturgikus időkben inkább az oda tartozókból keressünk alkalmasat. A motetta is lehet oltáriszentségi, de meggondolt választással más szövegűek (pl. általános dicsérő jellegűek) is sorra kerülhetnek.

A kimeneti ének: A mise befejezésére a római liturgia nem ad éneket, így ez „szabad” hely népének, motetta vagy orgonajáték számára. Vannak hagyományos záróénekeink, ezek közül a legértékesebb az „Áldj meg minket, Jézus”. De természetesen sok más hálaadó, dicsőítő ének alkalmazható itt, vagy ének a Boldogságos Szűzről, a dátum szerint közel eső szentről, stb. Motetta vagy orgonadarab is követheti a népéneket, különösen ha rá tudtuk szoktatni a közösséget, hogy a záró népéneket még helyén állva énekelje végig.

Dobszay László

* * *

A kántorok doyenje – avagy 73 éve a kántori szolgálatban

„Munka közben”, egy esti szentmisén kerestem föl egykori orgonatanáromat, Kopeczky Alajos bácsit, a közép-ferencvárosi plébánia karnagy-kántorát. Tizenhét éve találkoztunk utoljára, de Alajos bácsi semmit nem változott, ugyanaz a meghatározhatatlan korú, fizikailag és szellemileg is friss ember, aki volt azelőtt.

– Talán nem udvariatság, ha megkérdezem, mikor is született Alajos bácsi?

– 1907-ben! Hihetetlennek tűnik, de én még láttam Bécsben Ferenc Józsefet!

– És mióta kántorkodik?

– 1923 óta.

– Akárhogy is számoljuk, 73 éve van a „szakmában”...

– Nemcsak hogy a szakmában, de ennyi ideje vagyok itt, ebben az egyházközségben is.

– Ez, azt hiszem, valóban egyedülálló! De várjunk csak, hiszen ha jól tudom, ezt a templomot csak 1935-ben építették föl.

– Valóban, de ennek az elődje volt a Gát utcában egy kápolna, amely először a lazarista atyáké volt, aztán 1923-ban világi papok vették át, és akkor